

834.

**Rozporządzenie
Prezydenta Rzeczypospolitej**

z dnia 8 sierpnia 1927 r.

w sprawie statutu oficerskich sądów honorowych.

Na podstawie art. 63 ustawy z dnia 23 marca 1922 r. o podstawowych obowiązkach i prawach oficerów Wojsk Polskich (Dz. U. R. P. № 32, poz. 256) postanawiam co następuje:

STATUT

OFICERSKICH SĄDÓW HONOROWYCH.

Rozdział I.

Postanowienia ogólne.

§ 1. Oficerskie sądy honorowe istnieją dla ochrony godności oficerów i honoru i powołane są do rozpatrywania spraw oficerów o naruszenia godności i honoru, jako też do rozpatrywania zatargów, nieporozumień i kolizyj honorowych.

O ile chodzi o naruszenie honoru, oficerskie sądy honorowe powołane są do rozpatrywania również takich zarzutów, które odnoszą się do czasu przed uzyskaniem stopnia oficerskiego w wojsku polskim.

Sprawy honorowe oficerów zawodowych mogą być rozpatrywane tylko przez sądy honorowe, przewidziane w niniejszym statucie.

§ 2. Oficerskie sądy honorowe są niezależne. Przy rozpatrywaniu spraw i wydawaniu orzeczeń i uchwał kierować się mają jedynie wskazaniami honoru i godności oficerskiej, wskazaniami sumienia oraz przepisami niniejszego statutu.

§ 3. Ministrowi Spraw Wojskowych przysługuje prawo nadzoru nad oficerskimi sądami honorowymi dla stwierdzenia, czy sądy honorowe pełnią swe czynności zgodnie z niniejszym statutem. Ponadto poszczególnym dowódcom przysługuje prawo nadzoru nad sądami honorowymi istniejącymi przy formacjach im podległych.

§ 4. Prawomocne orzeczenia i uchwały oficerskich sądów honorowych są obowiązujące dla władz wojskowych oraz oficerów.

§ 5. Oficerskim sądom honorowym podlegają wszyscy oficerowie tak zawodowi w stanie czynnym, w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku, jak i oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia.

Oficerskim sądom honorowym podlegają również oficerowie kontraktowi.

Oficer, będący posłem lub senatorem, może być pociągnięty do odpowiedzialności przed oficerskim sądem honorowym tylko na podstawie zezwolenia Sejmu lub Senatu.

§ 6. Marszałkowie Polski nie podlegają oficerskim sądom honorowym.

Rozdział II.

Organizacja i właściwość oficerskich sądów honorowych.

§ 7. Oficerskie sądy honorowe dzielą się na:
a) sądy honorowe dla oficerów młodszych,
b) sądy honorowe dla oficerów sztabowych,
c) sądy honorowe dla generałów.

§ 8. Sądy honorowe składają się, zależnie od tego czy tworzą jeden, dwa czy trzy komplety, z 7, 12 względnie 18 członków.

§ 9. Do sądów honorowych dla oficerów młodszych należy rozpatrywanie spraw oficerów młodszych do kapitana (rotmistrza) włącznie.

Rozkaz Ministra Spraw Wojskowych określi dowódców, powołanych do tworzenia sądów honorowych dla oficerów młodszych.

§ 10. Dowódca, powołany do utworzenia sądu honorowego, określa, z ilu kompletów dany sąd ma się składać.

§ 11. Sądy honorowe dla oficerów młodszych tworzy się zasadniczo przy każdym pułku dla oficerów tego pułku; prócz tego mogą one być tworzone

przy innych formacjach (jednostkach) dla oficerów jednej lub kilku formacji (jednostek).

Przydzielanie oficerów, nie mających przynależności służbowej do pułków, do sądów honorowych pułkowych może nastąpić tylko w wypadku, gdy ze względu na stosunki miejscowe oficerowie ci nie mogą być przydzieleni do innego sądu honorowego.

Przy łączeniu formacji (jednostek) celem utworzenia jednego sądu honorowego dla oficerów młodszych należy brać pod uwagę dane formacje (jednostki) jako całość. Dzielenie formacji (jednostek) w ten sposób, że część oficerów będzie należała do jednego sądu honorowego, część zaś do innego, nie jest dopuszczalne.

§ 12. W szkołach wojskowych formować należy osobne sądy honorowe dla oficerów młodszych kadry instruktorskiej danej szkoły oraz osobne sądy dla oficerów młodszych, słuchaczy danej szkoły. Powołany dowódca może zarządzić przydzielenie oficerów młodszych, wchodzących w skład kadry instruktorskiej danej szkoły, lub będących słuchaczami danej szkoły, do innego sądu honorowego.

Oficerowie kadry instruktorskiej i oficerowie-słuchacze nie mogą być połączeni w jednym sądzie honorowym; nic nie stoi jednak na przeszkodzie łączeniu oficerów kadr instruktorskich kilku szkół razem albo oficerów-słuchaczy kilku szkół w jednym sądzie honorowym.

§ 13. Po utworzeniu oficerskich sądów honorowych dla oficerów młodszych przez powołanego dowódcę przedstawia on Ministrowi Spraw Wojskowych plan rozmieszczenia sądów honorowych z uwidocznieniem, które formacje (jednostki) do danego sądu honorowego należą.

§ 14. Do sądów honorowych dla oficerów sztabowych należy rozpatrywanie spraw oficerów sztabowych.

Sądy honorowe dla oficerów sztabowych tworzy się przy dowództwach okręgu korpusu, nadto przy innych dowództwach (jednostkach), określonych rozkazem Ministra Spraw Wojskowych.

§ 15. Do sądu honorowego dla generałów należy rozpatrywanie spraw wszystkich generałów.

Sąd honorowy dla generałów istnieje przy Ministerstwie Spraw Wojskowych.

§ 16. Oficerowie zawodowi w stanie nieczynnym i w stanie spoczynku oraz oficerowie rezerwy i pospolitego ruszenia podlegają za przewinienia, popełnione w czasie kiedy nie pełnią służby czynnej, zasadniczo temu sądowi honorowemu dla oficerów młodszych względnie dla oficerów sztabowych, który znajduje się najbliżej ich miejsca zamieszkania.

§ 17. Za przewinienia, popełnione w czasie pełnienia służby czynnej przez oficerów zawodowych w stanie nieczynnym lub w stanie spoczynku oraz przez oficerów rezerwy i oficerów pospolitego ruszenia, oficerowie ci podlegają sądowi honorowemu, do którego należy formacja (jednostka), w której w czasie popełnienia przewinień pełnili służbę.

§ 18. Sprawy honorowe oficerów, przeniesionych służbowo do innej formacji (jednostki) albo na

kursy wojskowe lub do szkół wojskowych w charakterze frekwentantów, należą:

- a) do sądu honorowego, któremu dani oficerowie podlegali przed przeniesieniem służbowym, jeżeli przeniesienie służbowe trwać ma nie dłużej niż 3 miesiące,
- b) do sądu honorowego, właściwego dla formacji (jednostki), do której przeniesienie służbowe nastąpiło, jeżeli przeniesienie służbowe trwać ma dłużej niż 3 miesiące, albo jeżeli przeniesienie służbowe przeciągnęło się poza okres trzech miesięcy.

§ 19. W razie służbowego przeniesienia oficera do innej formacji (jednostki), powodującego zmianę właściwości sądu honorowego, rozpoczęta sprawa honorowa ma być przekazaną sądowi honorowemu, któremu dany oficer ze względu na swą zmienioną przynależność służbową podlega, tylko wówczas:

- 1) jeżeli nie zapadła jeszcze uchwała o oddaniu danego oficera pod sąd honorowy, oraz
- 2) jeżeli przekazanie sprawy innemu sądowi honorowemu nie utrudni zbyttno lub nie opóźni przeprowadzenia sprawy.

§ 20. W wypadkach łączności spraw oficerów stopni niższych z oficerami stopni wyższych, właściwym jest sąd dla oficerów wyższego stopnia.

§ 21. O ile oficer młodszy z powodu awansu przeszedł do grupy oficerów sztabowych, albo oficer sztabowy do korpusu generałów, sprawa winna być odstąpiona właściwemu oficerskiemu sądowi honorowemu dla oficerów sztabowych, albo sądowi honorowemu dla generałów.

Rozdział III.

Spory kompetencyjne i delegacja sądu.

§ 22. Spory kompetencyjne między poszczególnymi sądami honorowymi rozstrzyga wspólny przełożony tych formacji, przy których dane sądy funkcjonują, nie niżej jednak dowódcy dywizji.

W analogiczny sposób rozstrzygane będą wątpliwości kompetencyjne, powstające przy stosowaniu § 20 niniejszego rozporządzenia.

§ 23. Minister Spraw Wojskowych może na prośbę obwinionego oficera lub na wniosek jego przełożonego o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu albo też z urzędu przenieść wyjątkowo z ważnych przyczyn każdą sprawę w drodze delegacji z kompetencji właściwego sądu honorowego do załatwienia innemu sądowi honorowemu tej samej kategorii.

W razie wniosku przełożonego o uprawnieniach dowódcy okręgu korpusu lub wniesienia prośby o delegację przez obwinionego, właściwy sąd honorowy ma bezzwłocznie przedstawić wniosek lub prośbę z aktami sprawy Ministrowi Spraw Wojskowych z dołączeniem opinii przewodniczącego sądu co do treści wniosku lub prośby.

Rozdział IV.

Pomoc prawna.

§ 24. Każdy sąd honorowy może dla przeprowadzenia czynności poza siedzibą sądu lub dla prze-

śluchania świadków, zamieszkałych lub przebywających poza siedzibą sądu, który dla danej sprawy jest właściwy, zwrócić się do sądu honorowego zasadniczo kategorii tej samej lub wyższej z prośbą o przeprowadzenie tych czynności lub o przesłuchanie świadków.

Jeżeli w miejscu, w którym ma być dokonana jaka czynność, mająca przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, albo ma być przesłuchany świadek, niema sądu honorowego danej kategorii lub wyższej, sąd honorowy, w którym sprawa się toczy, może zwrócić się do każdego dowództwa zasadniczo nie niżej dowództwa pułku, lub równorzędnego, z prośbą o przeprowadzenie tej czynności (przesłuchanie świadka).

W prośbie swojej, skierowanej do innego sądu honorowego lub do dowództwa, sąd honorowy winien wskazać, jaka czynność ma być przeprowadzona.

Sąd honorowy, proszony przez inny sąd honorowy o przeprowadzenie jakiejś czynności, wyznacza dwóch członków danego sądu honorowego, dowódca zaś formacji (jednostki), do której sąd honorowy zwrócił się z prośbą o przeprowadzenie pewnej czynności, wyznacza, zależnie od kategorii sądu, dla którego ma być czynność przeprowadzona, dwóch oficerów młodszych lub sztabowych, mających warunki do wyboru na członków sądu honorowego, którzy sprawę załatwiają w ten sposób, jak sędziowie honorowi przeprowadzający dochodzenia.

Oficerowie, przeprowadzający pewną czynność w sposób wyżej opisany, trzymają się zasadniczo wskazówek, udzielonych przez sąd honorowy, dla którego ta czynność ma być przeprowadzona; mogą oni jednak stosownie do okoliczności wysłanych najaw przy przeprowadzeniu tej czynności, rozszerzyć swoją działalność także i na szczegóły ważne dla sprawy, a nie wymienione w piśmie sądu honorowego.

Prowadzący dochodzenia mogą się zwracać do poszczególnych osób również w drodze pisemnej o udzielenie pisemnych wyjaśnień, potrzebnych dla sądu honorowego.

Rozdział V.

Wybory do oficerskich sądów honorowych.

§ 25. Oficerskie sądy honorowe składają się z przepisanej (§ 8) ilości członków, wybieranych na przeciąg dwóch lat przez oficerów, pełniących czynną służbę, którzy podlegają danemu sądowi honorowemu, z pośród tychże oficerów.

§ 26. Wybory odbywają się w miesiącu grudniu na podstawie zarządzenia dowódcy (przełożonego) formacji (jednostki), przy której sąd honorowy ma być utworzony.

Przełożeni, zarządzający przeprowadzenie wyborów, mają wydać odpowiednie zarządzenia w takim czasie, by żaden oficer nie był pozbawiony możliwości oddania głosu, i by przeprowadzenie wyborów oraz sformowanie sądu było ukończone do końca grudnia.

O ile dla szkół wojskowych mają być utworzone osobne sądy honorowe dla oficerów młodszych słuchaczy danej szkoły (§ 12), może uprawniony dowódca zarządzić przeprowadzenie wyborów do odnośnego sądu w innym terminie niż termin w ust. 1 określony.

W razie zdekompletowania oficerskiego sądu honorowego należy zarządzić wybory uzupełniające celem obsadzenia opróżnionych mandatów.

§ 27. Dowódcy formacyj (jednostek), przy których zostały utworzone sądy honorowe, mają Ministrowi Spraw Wojskowych do dnia 8 po dokonaniu wyboru przedstawić drogą służbową meldunek, zawierający spis wybranych sędziów honorowych z oznaczeniem przewodniczącego i zastępcy.

§ 28. Wybory do oficerskiego sądu honorowego odbywają się zapomocą głosowania pisemnego i tajnego.

Oddanie głosu zarówno przy pierwszym wyborze do oficerskiego sądu honorowego jak i przy wyborach ściślejszych oraz przy wyborach uzupełniających jest obowiązkiem służbowym.

§ 29. Przełożony, zarządzający przeprowadzenie wyboru, ma dopilnować, aby oficerom, którzy mają obowiązek wybierania do oficerskiego sądu honorowego danej kategorii, a którzy w czasie przeprowadzenia wyborów nie są obecni z powodu choroby, urlopu, z przyczyn służbowych i t. d., umożliwionem było oddanie głosu.

Nienadesłanie karty głosowania może być usprawiedliwione tylko okolicznościami, dowodzącymi bezwzględnej niemożności wzięcia udziału w głosowaniu.

§ 30. Do ważności wyborów potrzebnem jest, aby w nich wzięło udział przynajmniej $\frac{4}{5}$ ogólnej ilości oficerów, uprawnionych do głosowania.

Za wybranych uważa się tych oficerów, którzy otrzymali największą ilość głosów, co najmniej jednak więcej niż połowę ważnych głosów oddanych.

W razie równej ilości otrzymanych głosów rozstrzyga wiek kandydata.

§ 31. Oficerowie oddają głos bezpośrednio i nie mogą upoważnić nikogo do zastąpienia ich w głosowaniu.

§ 32. Każdy z głosujących oficerów wpisuje na kartce, niezaopatrzonej żadnym podpisem, godłem, ani znakiem rozpoznawczym wymaganą (§ 8) ilość nazwisk oficerów, mających prawo do sprawowania funkcji sędziego w danym sądzie honorowym i wkłada kartkę tę do koperty, niezaopatrzonej żadnym podpisem, godłem ani znakiem rozpoznawczym, a zaadresowanej do dowództwa formacji (jednostki), przy której wybierany sąd honorowy ma być utworzony.

Obliczania głosów i wyników głosowania dokonują komisja skrutacyjna, składająca się z 3 oficerów, wyznaczonych przez przełożonego, zarządzającego wybory.

§ 33. Oficerowie, którzy otrzymali przy pierwszym głosowaniu przepisaną większość (§ 30), uważani są za wybranych także wtedy, gdy sposobem powyższym nie został wybrany cały sąd honorowy.

Gdy z powodu rozstrzelenia głosów nikt nie otrzymał potrzebnej do wyboru większości, albo też, gdy większość potrzebną do wyboru otrzymała mniejsza ilość oficerów niż jest potrzebna do ukonstytuowania sądu, przeprowadzone będą ściślejsze wybory na osobnym zebraniu oficerskiem.

Wybory ściślejsze odbywają się w sposób następujący:

1) przewodniczący na zebraniu najstarszy stopniem oficer podaje zebrany wyniki pierwszego głosowania,

2) z pośród oficerów, którzy przy pierwszym głosowaniu otrzymali kolejno największą liczbę głosów wymienia przewodniczący jako kandydatów dwa razy większą liczbę oficerów niż liczba członków sądu, jaka ma być wybrana. Jeżeli więc ma być wybranych np. 5 członków sądu, wówczas jako kandydatów wymieni należy 10 oficerów, którzy kolejno otrzymali w pierwszym głosowaniu największą liczbę głosów. Zarazem ogłasza przewodniczący, że głosować wolno tylko na oficerów z pośród powyższych kandydatów, a mianowicie na tylu z pośród nich, ilu ma być wybranych,

3) głosowanie odbywa się kartkami, które głosujący w kopercie oddaje członkowi komisji skrutacyjnej,

4) za wybranych uważa się tych kandydatów, którzy otrzymali przy wyborach ściślejszych więcej niż połowę oddanych głosów, przy udziale przynajmniej $\frac{4}{5}$ ogólnej ilości oficerów uprawnionych do głosowania (§ 30),

5) wyniki wyborów zestawia bezzwłocznie komisja skrutacyjna składająca się z przewodniczącego zebrania i 2 powołanych przez niego oficerów i wyniki te przewodniczący ogłasza natychmiast na tem samym zebraniu.

O ile uprawnieni do głosowania mają przynależność służbową w różnych miejscowościach, mogą być wybory ściślejsze przeprowadzone nie na zebraniu oficerskiem, lecz drogą pisemną (§ 32). W tym wypadku zawiadomienia wymienione w pkt. 1, 2 mają być przesłane na piśmie oficerom uprawnionym do głosowania lub też podane w rozkazie zarządzającym wybory ściślejsze.

Wybory ściślejsze będą w sposób powyższy przeprowadzane tak długo, dopóki nie zostanie wybrany pełny sąd honorowy.

§ 34. Pełnienie funkcji sędziego w oficerskim sądzie honorowym jest obowiązkiem służbowym, oficer nie może przeto nie przyjąć wyboru lub złożyć mandatu z przyczyn, które nie są wymienione w niniejszym statucie.

W wyjątkowych wypadkach Minister Spraw Wojskowych może na wniosek umotywowany i przedstawiony w drodze służbowej zwolnić oficera, wybranego na członka oficerskiego sądu honorowego, od pełnienia funkcji sędziego w oficerskim sądzie honorowym.

Ponowny wybór na sędziego w oficerskim sądzie honorowym po upływie kadencji jest dopuszczalny.

Oficerowi, który co najmniej przez dwa bezpośrednio następujące po sobie lata pełnił funkcje sędziego w oficerskim sądzie honorowym, przysługuje prawo nieprzyjęcia ponownego wyboru. O ile po upływie roku oficer taki zostanie ponownie wybrany, nie może nie przyjąć mandatu.

§ 35. Prawo wybierania członków oficerskiego sądu honorowego nie przysługuje:

- a) do prawomocnego ukończenia sprawy — oficerom oddanym pod sąd honorowy oraz oficerom, przeciw którym wdrożone zostało postępowanie badawcze, sądowe lub prokuratorskie, albo wniesiony został akt oskarżenia,
- b) przez czas odbywania kary — oficerom, odbywającym orzeczoną wyrokiem sądowym karę pozbawienia wolności, z wyjątkiem aresztu domowego,
- c) przez czas trwania zawieszenia — oficerom, zawieszonym w służbie.

§ 36. Nie mogą być wybierani do oficerskich sądów honorowych:

1. Z tytułu stopnia, zajmowanego stanowiska lub specjalnego stosunku do służby:

- a) Marszałkowie Polski,
- b) Minister Spraw Wojskowych,
- c) Generalny Inspektor Sił Zbrojnych,
- d) I i II Wiceminister Spraw Wojskowych, Szef Sztabu Generalnego, Szef Biura Personalnego, Naczelny Prokurator Wojskowy i Szef Korpusu Kontrolerów,
- e) przełożony formacji (jednostki), przy której dany sąd honorowy ma funkcjonować,
- f) oficerowie w stanie spoczynku, oficerowie rezerwowi i oficerowie pospolitego ruszenia, nie pełniący służby czynnej.

2. Skutkiem utraty praw wyborczych oficerowie, którym w myśl § 35 nie przysługuje czynne prawo wyborcze.

Oddanie głosu na oficera, który w myśl postanowień niniejszego statutu nie może być wybrany do danego sądu honorowego, nie unieważnia całej karty głosowania, powoduje jednak nieważność głosu na oficera, nie posiadającego wogóle lub w danym sądzie biernego prawa wyborczego.

§ 37. Mandat sędziego w oficerskim sądzie honorowym należy uważać za czasowo opróżniony, aż do ustania przeszkody, jeżeli oficer wybrany na członka oficerskiego sądu honorowego:

- a) pełni czasowo, w zastępstwie, funkcje przełożonego formacji (jednostki), przy której sąd honorowy funkcjonuje,
- b) zostanie zawieszony w służbie,
- c) jeżeli zostały mu wytoczone dochodzenia honorowe albo postępowanie badawcze, sądowe lub prokuratorskie, albo też został przeciw niemu wniesiony akt oskarżenia.

§ 38. Od udziału w danej sprawie honorowej w charakterze sędziów są bezwarunkowo wyłączeni:

- 1) krewni obwinionego w linii prostej,
- 2) krewni obwinionego w linii bocznej do 4 stopnia oraz powinowaci do 2 stopnia,
- 3) osoby, które były lub prawdopodobnie będą przesłuchane jako świadkowie w danej sprawie,
- 4) podwładni obwinionego oraz jego bezpośredni przełożeni,
- 5) osoby, które wniosły doniesienie w danej sprawie,
- 6) osoby, które były zastępcami stron w danej sprawie honorowej.

Członek sądu honorowego może żądać wyłączenia go od pełnienia funkcji sędziego w danej

sprawie również i z innych ważnych przyczyn. Wyłączenia poszczególnych sędziów z innych ważnych przyczyn może również żądać obwiniony. O wyłączeniu w tych wypadkach decyduje ostatecznie wydział względnie komplet sądu honorowego bez udziału sędziego, który ma podlegać wyłączeniu. Odnośna decyzja zapada zwykłą większością głosów, w razie równości głosów uznaje się żądanie wyłączenia za uwzględnione. Po zgłoszeniu żądania odnośny sędzia ma się wstrzymać od wszelkich czynności w danej sprawie honorowej aż do decyzji sądu w kwestji wyłączenia.

§ 39. Mandat sędziego w oficerskim sądzie honorowym gaśnie, jeżeli oficer, wybrany na członka oficerskiego sądu honorowego:

- a) został mianowany Marszałkiem Polski, Ministrem Spraw Wojskowych, Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych, I lub II Wiceministrem, Szefem Sztabu Generalnego, Szefem Biura Personalnego, Naczelnym Prokuratorem Wojskowym albo Szefem Korpusu Kontrolerów;
- b) został mianowany przełożonym tej formacji (jednostki), przy której sąd honorowy funkcjonuje;
- c) został przez Ministra Spraw Wojskowych w myśl § 34 zwolniony od pełnienia funkcji sędziego albo też, o ile to jest dopuszczalne, wyboru nie przyjął;
- d) otrzymał co najmniej 3-miesięczny urlop lub przedstawił świadectwo wojskowo-lekarskie, że choroba jego potrwa co najmniej 3 miesiące, albo też jeżeli z powodu choroby, trwającej dłużej niż 3 bezpośrednio po sobie następujące miesiące, nie sprawował funkcji sędziowskich;
- e) został przeniesiony do innej formacji (jednostki) i tem samem podlega innemu sądowi honorowemu;
- f) awansował na majora lub generała, skutkiem czego należy do innej kategorii oficerskich sądów honorowych;
- g) opuścił służbę czynną z powodu przeniesienia w stan nieczynny, w stan spoczynku, do rezerwy lub pospolitego ruszenia;
- h) prawomocnem orzeczeniem sądu honorowego został skazany na jakąkolwiek karę, albo też prawomocnym wyrokiem sądowym został skazany na jakąkolwiek karę pozbawienia wolności z wyjątkiem aresztu domowego.

§ 40. O ileby sąd honorowy był zdekompletowany lub nie mógł należycie pełnić swoich czynności wskutek wygaśnięcia jednego lub kilku mandatów członków oficerskiego sądu honorowego, mają być zarządzone wybory uzupełniające na resztę okresu, na jaki inni członkowie sądu honorowego są wybrani celem wybrania brakujących członków sądu.

Postanowienia niniejszego statutu o wyborach mają zastosowanie i do wyborów uzupełniających.

Rozdział VI.

Ukonstytuowanie się sądu honorowego.

§ 41. Po dokonaniu wyboru sąd honorowy zbiera się w możliwie najkrótszym czasie i pod prze-

wodnictwem najstarszego stopniem oficera zapomocą głosowania tajnego dokonywa wyboru przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego sądu z pośród oficerów najstarszych stopniem.

W zebraniu tem obowiązani są wziąć udział wszyscy członkowie sądu honorowego. Oddanie głosu jest obowiązkowe.

Przewodniczącym i zastępcą przewodniczącego sądu zostają ci członkowie oficerskiego sądu honorowego, którzy otrzymali największą ilość głosów, co najmniej jednak więcej niż połowę głosów.

W razie równej ilości głosów rozstrzyga wiek.

Jeżeli niema co najmniej dwu oficerów najstarszych stopniem—wyboru nie przeprowadza się i przewodniczącym zostaje z urzędu oficer najstarszy stopniem.

§ 42. Skład sądu honorowego, po ukonstytuowaniu się ogłasza w rozkazie dowódca (przełożony) tej formacji (jednostki), przy której sąd honorowy istnieje. Ogłoszenie to umieścić powinni również w rozkazie przez siebie wydawanym dowódcy (przełożeni) tych formacji (jednostek), których oficerowie przydzieleni zostali do sądu honorowego, istniejącego przy innej formacji (jednostce).

W ogłoszeniu na pierwszym miejscu ma być wymieniony przewodniczący, po nim zastępca przewodniczącego, następnie zaś wszyscy inni członkowie oficerskiego sądu honorowego w kolejności stopni i starszeństwa.

Rozdział VII.

Komplety i wydziały oficerskich sądów honorowych.

§ 43. Oficerskie sądy honorowe funkcjonują w kompletach, składających się z 5 członków oficerskiego sądu honorowego, wyznaczonych na stałe do danego kompletu przez przewodniczącego sądu honorowego, z pośród pełnego składu sądu honorowego, albo też jako wydziały sądu honorowego, składające się z przewodniczącego sądu lub jego zastępcy i dwóch członków wyznaczonych każdorazowo przez przewodniczącego dla poszczególnych spraw z pełnego składu sądu honorowego.

W komplecie sądu honorowego, któremu nie przewodniczy przewodniczący sądu albo jego zastępca, przewodniczy najstarszy stopniem względnie lokata członek danego kompletu.

§ 44. Członkowie jednego kompletu mogą, ilekroć tego zajdzie potrzeba, być wyznaczeni przez przewodniczącego sądu do pełnienia funkcji w innym komplecie tegoż sądu.

§ 45. Na członkach sądu honorowego ciąży obowiązek zachowania w tajemnicy faktów, o których się dowiedzieli z tytułu wykonywania swych czynności w sądzie honorowym.

§ 46. Biurowość sądów honorowych normowana jest przez przewodniczącego sądu w granicach przepisów niniejszego statutu.

Rozdział VIII.

Doniesienia.

§ 47. Każdy ma prawo donieść właściwemu przełożonemu oficerą lub też bezpośrednio właści-

wemu sądowi honorowemu o takich czynach oficera, które zdaniem wnoszącego doniesienie, stanowią naruszenie godności oficerskiej lub honoru.

§ 48. Oficer może w każdej sprawie, która zdaniem jego narusza jego cześć, zwrócić się do swego przełożonego lub wprost do swego właściwego sądu honorowego z prośbą o rozpatrzenie sprawy przez sąd honorowy.

§ 49. Sprawy przeciwko oficerom, w których prowadzone były dochodzenia karne, niezależnie od tego, czy zakończone zostały wyrokiem skazującym, uwalniającym, czy też umorzeniem, przesyła się po zakończeniu do dalszego traktowania właściwemu oficerskiemu sądowi honorowemu, o ile sprawa wchodzi w zakres działania sądów honorowych, zawiadamiając o tem równocześnie przełożonego danego oficera.

O przesłaniu sprawy sądowi honorowemu decyduje właściwy dowódca po wysłuchaniu prokuratora wojskowego.

§ 50. Przełożony, który otrzyma doniesienie przeciwko oficerowi lub prośbę oficera o skierowanie jego sprawy do sądu honorowego, przekazuje sprawę właściwemu sądowi honorowemu, o ile sprawa wchodzi w zakres działania sądów honorowych (§ 1).

§ 51. Jeżeli oficer za przewinienie, nieprzewidziane w wojskowym kodeksie karnym, został pociągnięty do dyscyplinarnej odpowiedzialności i kara dyscyplinarna została wykonana, postępowanie honorowe jest wykluczone.

W wypadku ukarania dyscyplinarnego w myśl ustawy postępowania karnego wojskowego za przestępstwa karne, przełożony przekazuje sprawę po ukończeniu właściwemu sądowi honorowemu do dalszego traktowania, o ile sprawa wchodzi w zakres działania sądów honorowych.

§ 52. Gdy sprawa wpłynie bezpośrednio do oficerskiego sądu honorowego, przewodniczący sądu zawiadamia o tem bezzwłocznie przełożonego odnośnego oficera.

Rozdział IX.

Świadkowie.

§ 53. Stawienie się na wezwanie do sądu honorowego w charakterze świadka w sprawach, załatwianych przez wydziały i komplety oficerskich sądów honorowych, jest obowiązkiem służbowym.

§ 54. Od obowiązku złożenia zeznań mogą się uchylić:

- 1) krewni obwinionego w linii prostej,
- 2) krewni obwinionego w linii bocznej do 4 stopnia oraz powinowaci do 2 stopnia.

§ 55. O ile świadek ma być przesłuchany na okoliczności, co do których związany jest obowiązkiem tajemnicy służbowej, przesłuchanie go na te okoliczności nastąpić może tylko o tyle, o ile zostanie on zwolniony z tego obowiązku przez powołaną do tego władzę.

§ 56. Świadek prosić może o zwolnienie go od obowiązku złożenia zeznań, o ile zachodzą inne ważne ku temu przyczyny. O tem, czy zwolnienie ma nastąpić, decyduje wydział sądu honorowego w sprawach przez wydział załatwianych, pozatem zaś komplet sądu honorowego.

Rozdział X.

Załatwianie spraw w wydziałach sądów honorowych.

§ 57. Przewodniczący sądu honorowego skierowuje sprawy do wydziału sądu honorowego, jeżeli one dotyczą zatargów, nieporozumień albo kolizyj honorowych, lub gdy, zdaniem przewodniczącego, ze względu na błahość zarzutu, nie wymagają skierowania na komplet sądu honorowego. Inne sprawy przewodniczący sądu honorowego skierowuje do kompletu sądu honorowego.

§ 58. Wydział oficerskiego sądu honorowego może po zbadaniu sprawy przez przesłuchanie stron i przeprowadzenie innych dowodów, które uważa za potrzebne, uchwalić:

- 1) że sprawa zostaje umorzona,
- 2) że strony mają sprawę załatwić w sposób wskazany przez wydział oficerskiego sądu honorowego,
- 3) że sprawa powinna być rozpatrzona przez pełny komplet oficerskiego sądu honorowego,
- 4) że sprawę przesyła się przełożonemu dyscyplinarnemu z wnioskiem o załatwienie w drodze dyscyplinarnej lub właściwemu dowódcy w sprawach sądowych z wnioskiem o skierowanie na drogę karno-sądową. O ile wnioszek odnosi się do oficera, nie podlegającego sądownictwu wojskowemu, przesyła się go prokuratorowi wojskowemu celem skierowania go do właściwego sądu powszechnego.

Zbadanie sprawy może nastąpić przez wydelegowanego w tym celu członka wydziału.

Uchwała wydziału oficerskiego sądu honorowego winna zawierać uzasadnienie.

Uchwałę podpisuje przewodniczący wydziału. Z przebiegu posiedzenia wydziału spisuje się krótki protokół, który podpisuje przewodniczący i członkowie wydziału.

§ 59. Uchwała oficerskiego sądu honorowego, wymieniona w pkt. 1) § 58 jest ostateczną. Uchwała ta ma być doręczona stronom i przełożonemu oficera na piśmie.

W wypadku wymienionym w pkt. 2) § 58 może oficer, będący stroną w okresie 3 dni od doręczenia mu uchwały na piśmie, złożyć meldunek swemu przełożonemu, z prośbą o skierowanie sprawy do kompletu sądu honorowego. Przełożony przekazuje wówczas sprawę sądowi honorowemu do rozpatrzenia przez komplet. Komplet sądu honorowego może sprawę rozpatrzyć w normalnym postępowaniu albo też uchwalić, że strony mają załatwić sprawę w sposób w odnośnej uchwale określony. Uchwała taka jest ostateczną.

W wypadku, wymienionym w pkt. 3) § 58, komplet sądu honorowego rozpatruje sprawę w normalnym postępowaniu. Przeprowadzenie sprawy przez wydział sądu honorowego zastępuje w tym wypadku

dochodzenie, uchwała zaś wydziału — uchwałę oddania pod sąd honorowy.

W wypadku, wymienionym w pkt. 4) § 58, przełożony dyscyplinarny względnie właściwy dowódca rozstrzyga według swego uznania zgodnie z obowiązującymi przepisami dyscyplinarnymi, względnie skierowuje sprawę na drogę karno-sądową, albo też, o ile z wnioskiem się nie zgadza, przesyła sprawę ponownie do oficerskiego sądu honorowego z uмотywowanym żądaniem rozpatrzenia sprawy przez komplet sądu honorowego. W tym wypadku komplet sądu decyduje uchwałą na podstawie materiału, zebranego przez wydział sądu honorowego, względnie uzupełnionego dalszemi dochodzeniami, czy oficer ma być oddany pod sąd honorowy, poczem zależnie od treści uchwały, sprawa otrzymuje bieg normalny.

O ile wydział zwrócił się do prokuratora wojskowego o skierowanie do sądu karnego sprawy przeciw oficerowi, nie podlegającemu sądownictwu wojskowemu, a prokurator nie znajduje podstaw do takiego skierowania, wówczas zwraca prokurator sprawę do sądu honorowego celem powzięcia przez komplet sądu decyzji, czy oficer ma być oddany pod sąd honorowy.

§ 60. W razie rozpatrywania przez wydział oficerskiego sądu honorowego zatargów, nieporozumień lub kolizyj honorowych między oficerami, a osobami nie będącymi oficerami, wydział oficerskiego sądu honorowego może nałożyć na osobę nie będącą oficerem obowiązek załatwienia sprawy w pewien sposób (§ 58 pkt. 2) tylko wówczas, jeżeli osoba ta przed zbadaniem sprawy pisemnie oświadczy, iż zgóry poddaje się uchwale wydziału oficerskiego sądu honorowego.

§ 61. Wydział sądu honorowego może udzielać na prośbę oficera, podlegającego danemu sądowi honorowemu, porad w sprawach honorowych, o ile nie weszły one jeszcze do sądu honorowego na zasadzie przepisów rozdziału VIII niniejszego statutu.

Udzielenie porady następuje wyłącznie na zasadzie stanu faktycznego, podanego przez oficera, proszącego o poradę, bez sprawdzania prawdziwości tego stanu faktycznego.

Przedstawiony przez proszącego stan faktyczny oraz treść udzielonej porady ma być spisana w osobnym protokole, którego odpis wydaje się proszącemu.

Rozdział XI.

Rzecznicy.

§ 62. Oficer, który został oddany pod sąd honorowy, może przybrać sobie dla obrony rzecznika. Rzecznikiem może być — niezależnie od posiadanej stopnia — każdy oficer.

§ 63. W sprawach, rozpatrywanych przez wydział oficerskiego sądu honorowego, nie przysługuje oficerowi prawo przybrania sobie rzecznika.

§ 64. Jako rzecznicy przed oficerskim sądem honorowym stawać nie mogą:

- 1) członkowie tego oficerskiego sądu honorowego, przez który sprawa będzie rozpatrywana,

- 2) oficerowie, wymienieni w § 35 i § 36 pkt. a) do e),
 3) oficerowie, wymienieni w pkt. 3 § 38 niniejszego rozporządzenia,
 4) podwładni obwinionego.

§ 65. Przyjęcie funkcji rzecznika zależy wyłącznie od woli oficera i żaden obowiązek podejmowania się tej funkcji nie istnieje.

§ 66. Ofiarowanie i przyjmowanie wynagrodzenia w jakiegokolwiek formie za pełnienie funkcji rzecznika jest niedopuszczalne.

§ 67. Rzecznikowi od chwili oddania oficera pod sąd honorowy przysługuje prawo przeglądania znajdujących się w sądzie honorowym aktów odnośnej sprawy i sporządzenia z nich odpisów w obecności jednego z członków sądu honorowego i prawo stawiania wniosków w związku ze sprawą honorową.

Na rozprawie rzecznik staje razem z obwinionym, może stawiać w jego imieniu wnioski, a w razie nieobecności obwinionego — zastępuje go.

Rozdział XII.

Załatwianie spraw w kompletach sądów honorowych.

§ 68. Poza wypadkami skierowania spraw do wydziału sądu honorowego i załatwiania ich przez wydział w sposób określony w § 58 i 61 następuje rozpatrzenie sprawy przez komplet oficerskiego sądu honorowego.

§ 69. W sprawach, które mają być rozpatrzone przez komplet sądu honorowego, wyznacza przewodniczący kompletu sądu honorowego dwóch członków kompletu do przeprowadzenia w jaknajkrótszym czasie dochodzeń. Dochodzenia te mają na celu ustalenie stanu faktycznego sprawy i zebranie materiału potrzebnego do oceny, czy istnieją podstawy do oddania oficera pod sąd honorowy.

§ 70. Prócz czynności czysto administracyjnych (jak np. podejmowanie dokumentów i t. p.) wyznaczeni sędziowie honorowi całe dochodzenia przeprowadzają wspólnie.

Przy przesłuchaniach jeden z sędziów wyznaczony do prowadzenia dochodzeń przesłuchuje, drugi spisuje protokół przesłuchania.

W protokole należy uwidocznic datę i miejsce przesłuchania. Protokół winien być podpisany przez zeznającego i przez obu sędziów.

§ 71. Jeżeli okazuje się, że czyn oficera kwalifikuje się do sądu karnego, należy w każdym stadium postępowania postępowanie honorowe wstrzymać, akta zaś przedłożyć właściwemu dowódcy, uprawnionemu do wdrożenia postępowania karnego. O ile sprawa honorowa toczy się przeciw oficerowi nie podlegającemu sądownictwu wojskowemu, przesyła się akta prokuratorowi wojskowemu celem skierowania ich do właściwego sądu powszechnego.

Jeżeli okazuje się, że oficer oprócz czynu, podlegającego orzecznictwu sądu honorowego, popełnił również przestępstwo karne, należy zawiadomić o tem właściwego dowódcę, uprawnionego do wdro-

żenia postępowania karnego przy równoczesnym udzieleniu odpisów aktów, które wskazują na popełnienie przestępstwa. O ile chodzi o oficera nie podlegającego sądownictwu wojskowemu, przesyła się odnośne zawiadomienie wraz z odpisami aktów prokuratorowi wojskowemu.

§ 72. Po przeprowadzeniu dochodzeń sędziowie wyznaczeni do ich przeprowadzenia przedstawiają kompletowi sądu honorowego wyniki w pisemnym sprawozdaniu wraz z wnioskiem w kwestji oddania pod sąd honorowy. Komplet sądu honorowego rozpatruje wyniki dochodzeń na zebraniu niejawnym, poczem wydaje umotywowaną uchwałę, czy odnośny oficer ma być oddany pod sąd honorowy i z powodu jakich czynów, czy też nie ma być oddany pod sąd honorowy.

Protokół zebrania niejawnego podpisuje przewodniczący i wszyscy członkowie kompletu.

Przeciw uchwale sądu honorowego niema środka prawnego.

Od dnia wydania uchwały oddającej oficera pod sąd honorowy uważa się postępowanie honorowe za wdrożone.

§ 73. Odpis uchwały przesyła przewodniczący sądu obwinionemu i jego przełożonemu. O ile nastąpiło oddanie pod sąd honorowy, może komplet sądu honorowego postawić równocześnie wniosek o zawieszenie odnośnego oficera w czynnościach służbowych.

Od chwili oddania oficera pod sąd honorowy przysługuje temuż prawo przeglądania znajdujących się w sądzie honorowym aktów odnośnej sprawy i sporządzenia z nich odpisów w obecności jednego z członków sądu honorowego oraz prawo stawiania wniosków w związku ze sprawą honorową.

§ 74. Po powzięciu uchwały, że oficer ma być oddany pod sąd honorowy, wyznacza przewodniczący sądu honorowego dzień, w którym odbędzie się rozprawa i wzywa na nią obwinionego oraz zawiadamia o rozprawie jego przełożonego, o ile możliwości równocześnie z doręczeniem odpisu uchwały, oddającej pod sąd honorowy.

Zawiadomienie o terminie rozprawy ma być doręczone obwinionemu i jego przełożonemu przynajmniej na 8 dni przed rozprawą.

Rozprawę przeprowadza się zasadniczo w siedzibie sądu, może ona jednak w razie potrzeby być przeprowadzona i w innej miejscowości.

§ 75. Obwinionemu wolno przed rozprawą wnieść obronę na piśmie. Obrona ta będzie odczytana na rozprawie.

§ 76. Przeciw obwinionemu, który mimo należytego doręczenia mu wezwania nie stawi się na rozprawę i nie usprawiedliwi dostatecznie przed jej odbyciem swego niestawiennictwa, może być rozprawa przeprowadzona w zaoczności.

O ile obwiniony przed odbyciem rozprawy wykaże niemożność stawienia się na rozprawę i zarazem wystąpi z prośbą o wyznaczenie innego terminu rozprawy, wówczas przewodniczący sądu honorowego może termin rozprawy przesunąć na inny dzień, celem umożliwienia obwinionemu stawiennictwa na

rozprawie. Od decyzji przewodniczącego, odmawiającej prośbie o wyznaczenie innego terminu, niema środka prawnego.

§ 77. Przepisy § 75 i § 76 ust. 1 mają być umieszczone na wezwaniu do rozprawy, wysłanem do obwinionego.

§ 78. Sprawa, w której nastąpiło oddanie oficera pod sąd honorowy, może być załatwiona tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

§ 79. Rozprawę otwiera przewodniczący, następnie odczytuje uchwałę, oddającą obwinionego pod sąd honorowy, poczem udziela głosu obwinionemu i jego rzecznikowi, względnie — w razie ich niestawienia — odczytuje wniesioną ewentualnie obronę pisemną.

§ 80. Cała rozprawa odbywa się w obecności obwinionego i jego rzecznika, bezpośrednio, ustnie i bez obecności osób do sprawy nie należących, co również odnosi się i do świadków, poza ich przesłuchaniem.

§ 81. Na rozprawie na żądanie stron, muszą być przesłuchani świadkowie, zarówno zbadani w dochodzeniach, jak i nowowskazani, o ile okoliczności, na które świadkowie zostają powołani, uważa sąd za istotne dla wyjaśnienia sprawy. Ponadto na rozprawie mają być odczytane dokumenty i protokoły zeznań, potrzebne do wyjaśnienia sprawy.

Przewodniczący może również zarządzić przesłuchanie na rozprawie świadków, na których obwiniony się nie powołał.

§ 82. Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego udziela przewodniczący głosu rzecznikowi, a następnie obwinionemu.

§ 83. Rozprawę zamyka przewodniczący, poczem sąd odbywa tajną naradę, na której obecni są wyłącznie członkowie kompletu sądu honorowego.

§ 84. Przewodniczący otwiera naradę, wzywając członków sądu, ażeby, jako mężowie honoru oddali swoje głosy bezstronnie, wedle obowiązku i sumienia.

Następnie przewodniczący przedstawia krótko i zwięźle daną sprawę i podnosi istotne jej szczegóły decydujące dla osądzenia sprawy. W zestawieniu tem przewodniczący nie może wyjawić swego zdania co do sprawy i wyników postępowania.

Następnie odbywa się głosowanie.

§ 85. Głosowanie odbywa się w ten sposób, że sędziowie stopniem młodszy głosują przed starszymi, przewodniczący oddaje swój głos ostatni.

Żadnemu z sędziów nie wolno uchylić się od głosowania; najpierw głosuje się nad kwestjami wstępnymi jak np., czy sprawa ma być odstąpiona sądowi karnemu, czy zachodzi potrzeba uzupełnienia dowodów i t. p., poczem jeżeli nie zapadła uchwała, wstrzymująca postępowanie (§ 71) lub odraczająca rozprawę, sąd honorowy przechodzi do głosowania nad kwestją winy, a w razie uznania winy — nad kwestją kary. Wyniki tego głosowania stanowią orzeczenie sądu honorowego.

Jeżeli kilka postępów lub zaniechań stanowi przedmiot postępowania honorowego, należy co do każdego z nich zarządzić osobne głosowanie.

Do ważności orzeczeń i uchwał kompletu sądu honorowego potrzeba większości 3 głosów sędziów.

§ 86. Jeżeli przy głosowaniu nad karą nie uzyskano większości 3 głosów, wówczas głosy dla obwinionego najniekorzystniejsze dolicza się do głosów oddanych za karą bezpośrednio niższą, aż się okaże większość 3 głosów.

Powyższe zasady stosuje się również i do napomnienia.

§ 87. Na naradzie spisuje się krótki protokół podający jej przebieg oraz sposób i wyniki głosowania.

Protokół narady podpisuje przewodniczący i wszyscy członkowie kompletu.

Protokół narady przechowuje się w akcie sprawy w zamkniętej kopercie.

§ 88. Orzeczenie sądu honorowego powzięte na naradzie ma stwierdzić:

1) że obwiniony nie jest winien naruszenia honoru lub godności oficera, albo

2) że obwiniony jest winien naruszenia honoru lub godności oficera przez dopuszczenie się pewnego czynu, za co otrzymuje napomnienie lub zostaje ukarany jedną z kar, wymienionych w § 97.

§ 89. Napomnienie, orzeczone przez oficera sąd honorowy, nie jest karą, lecz zwróceniem uwagi na niestosowność jego postępowania, opisanego w części orzeczenia, ustalającej stan faktyczny sprawy.

§ 90. Po naradzie przewodniczący w obecności kompletu ogłasza obwinionemu orzeczenie (uchwałę) sądu honorowego.

§ 91. W razie orzeczenia kary wykluczenia z korpusu oficerskiego ma zarazem przewodniczący pouczyć obwinionego o przysługującym mu w myśl § 105 prawie wniesienia odwołania z tem, że w razie niewniesienia odwołania zostanie orzeczenie przedłożone Prezydentowi Rzeczypospolitej do zatwierdzenia.

Ogłoszenie orzeczenia i pouczenie należy uwiarygodnić w protokole rozprawy.

§ 92. Z przebiegu rozprawy wyznaczony przez przewodniczącego jeden z członków kompletu spisuje protokół. W protokole podaje się datę, czas i miejsce odbycia rozprawy, oznacza się sąd i jego skład osobowy, nazwisko obwinionego, rzecznika, określenie sprawy i wszystkie czynności sądu w czasie rozprawy, przyczem zeznania świadków, wnioski i oświadczenia powinny być treściwie zapisane. Protokół powinien być podpisany przez przewodniczącego oraz sędziego spisującego protokół.

§ 93. Orzeczenie sądu honorowego ma być najdalej do dni 3 od ogłoszenia sporządzone na piśmie w formie w § 96 przepisanej, poczem musi być jaknajrychlej doręczony w odpisie obwinionemu oraz tegoż przełożonemu wojskowemu. W odpisie orzeczenia orzekającego karę wykluczenia z korpusu

oficerskiego zawarte ma być również pouczenie wymienione w § 91.

§ 94. W razie orzeczenia kary wykluczenia z korpusu oficerskiego, o ile skazany oficer nie wniósł odwołania, lub o ile wniesione odwołanie cofnął, wchodzi w zastosowanie przepis § 123.

§ 95. O ile orzeczono karę wykluczenia z korpusu oficerskiego, ma przełożony danego oficera spowodować zawieszenie go w czynnościach służbowych bez wyczekiwania na prawomocność orzeczenia.

§ 96. Każde orzeczenie sądu honorowego musi zawierać:

- 1) określenie sądu honorowego i wymienienie członków sądu, którzy brali udział w rozprawie,
- 2) wymienienie obwinionego oraz zaznaczenie, czy rozprawa odbyła się w jego obecności, oraz czy był obecny rzecznik,
- 3) datę i miejsce odbycia rozprawy i wydania orzeczenia,
- 4) decyzję z § 88 pkt. 1 lub 2 co do winy,
- 5) w wypadku z § 88 pkt. 2 napomnienie lub karę, którą sąd honorowy wymierzył,
- 6) uzasadnienie, w którym podać należy motywy wydanego orzeczenia,
- 7) podpis przewodniczącego i członków kompletu.

Rozdział XIII.

Kary.

§ 97. W wypadku uznania oficera winnym naruszenia honoru lub godności oficerskiej, sąd honorowy, o ile nie uważa za dostateczne udzielenia napomnienia orzeka jedną z następujących kar:

- 1) karę nagany,
 - 2) karę surowej nagany,
 - 3) karę wykluczenia z korpusu oficerskiego.
- Orzekanie innych kar jest wzbronione.

§ 98. O tem, która z kar w § 97 wymienionych ma być wymierzona, decyduje wyłącznie oficerski sąd honorowy wedle swego swobodnego uznania i w tej mierze nie jest on poza tem niczem związany prócz postanowień niniejszego statutu.

Przy orzekaniu sąd honorowy winien jest brać pod uwagę okoliczności tak obciążające jak i łagodzące. W szczególności zaś ma uwzględniać jako okoliczność obciążającą fakt poprzedniego ukarania oficera przez sąd honorowy.

§ 99. Kary orzeczone prawomocnem orzeczeniem sądu honorowego wpisuje się do ewidencji i listy kwalifikacyjnej danego oficera.

§ 100. Niezależnie od skutków w innych przepisach określonych, kara surowej nagany pociąga za sobą zakaz uczęszczania do kasyn oficerskich i do utrzymywania towarzyskich stosunków z oficerami przez przeciąg 14 dni od ogłoszenia kary.

Kara wykluczenia z korpusu oficerskiego pociąga za sobą rozwiązanie stosunku służbowego.

W razie ukarania za naruszenie honoru, pociąga za sobą kara wykluczenia z korpusu oficerskiego również honorową dyskwalifikację wykluczonego.

§ 101. Wszystkie kary, orzeczone prawomocnie przez oficerski sąd honorowy mają być ogłaszane:

- a) co do oficerów zawodowych w stanie czynnym, oficerów kontraktowych, oraz pełniących w danej chwili służbę czynną, oficerów w stanie spoczynku, oficerów rezerwy i oficerów pospolitego ruszenia—w dodatku tajnym do rozkazu dziennego tej formacji (jednostki), w której dany oficer pełni służbę,
- b) co do oficerów zawodowych w stanie nieczynnym oraz nie pełniących w danej chwili służby czynnej oficerów rezerwy lub pospolitego ruszenia — w dodatku tajnym do rozkazu dziennego komendy garnizonu (obozu warownego, miasta) miejsca pobytu, oraz w dodatku tajnym do rozkazu dziennego formacji macierzystej,
- c) co do oficerów w stanie spoczynku, nie pełniących służby czynnej, w dodatku tajnym do rozkazu dziennego komendy garnizonu (obozu warownego, miasta) miejsca pobytu danego oficera.

Oдноśnie tajne rozkazy mają być podane do wiadomości tylko oficerom, posiadającym co najmniej ten sam stopień co ukarany, z wyjątkiem ogłoszenia o wykluczeniu z korpusu oficerskiego, które mają być podane do wiadomości wszystkim oficerom bez względu na stopień.

§ 102. Kara nagany i surowej nagany zostaje puszczona w niepamięć i ulega wykreśleniu z ewidencji kar i listy kwalifikacyjnej w ten sposób, żeby stała się nieczytelną, jeżeli od orzeczenia jej minęły dwa lata, a ukarany oficer przez cały ten czas nie otrzymał w drodze orzeczenia oficerskiego sądu honorowego żadnej kary.

Jeżeli w okresie powyższym oficer w drodze nowego orzeczenia oficerskiego sądu honorowego otrzymał karę, czasokres ten się przerywa, czas zaś potrzebny do wykreślenia dawnej kary zaczyna się liczyć od wydania nowego orzeczenia.

§ 103. Otrzymanie napomnienia w drodze orzeczenia oficerskiego sądu honorowego ma być zakomunikowane tylko danemu oficerowi, oraz jego przełożonemu.

Napomnienia nie ogłasza się w rozkazie, ani też nie wpisuje się go do karty ewidencyjnej lub kwalifikacyjnej oficera.

Wszystkie osoby, które z urzędu były poinformowane o udzieleniu napomnienia, są obowiązane do tajemnicy.

Rozdział XIV.

Środki prawne.

§ 104. Od orzeczeń oficerskich sądów honorowych niema zwyczajnego środka prawnego, o ile nie orzeczono kary wykluczenia z korpusu oficerskiego.

Od uchwał oficerskich sądów honorowych niema żadnego środka prawnego prócz wypadku z § 59 ust. 2, przewidującego środek prawny od uchwały powziętej w myśl § 58 pkt. 2.

Orzeczenia i uchwały oficerskich sądów honorowych, przeciw którym niema środka prawnego, stają się prawomocne i wykonalne od ich ogłoszenia.

§ 105. Od orzeczeń oficerskich sądów honorowych, orzekających karę wykluczenia z korpusu oficerskiego, przysługuje odnośnemu oficerowi prawo wniesienia pisemnego odwołania, a to:

1) od orzeczeń sądów honorowych dla oficerów młodszych — do właściwego sądu honorowego dla oficerów sztabowych. Sędem tym jest sąd honorowy dla oficerów sztabowych, któremu w I instancji podlegają oficerowie sztabowi, mający wspólną przynależność służbową z oficerami młodszymi danej formacji,

2) od wydanych w I instancji orzeczeń sądów honorowych dla oficerów sztabowych,—do sądu honorowego dla generałów.

Jako sąd II instancji w stosunku do sądu honorowego dla generałów wyznaczony będzie przez Prezydenta Rzeczypospolitej po przeprowadzeniu wyborów do sądu honorowego dla generałów, na okres 2 lat sąd honorowy generalski II instancji, złożony z 7-miu generałów, nie należących do sądu honorowego dla generałów. Do tego sądu może być wyznaczony z listy generałów każdy generał, o ile w myśl niniejszego rozporządzenia może być wybrany na członka sądu honorowego, z tem, że zastrzeżenie, wymienione w pkt. d) § 36 niniejszego rozporządzenia nie ma tu zastosowania.

Sąd honorowy generalski II instancji zebrawszy się na wezwanie najstarszego z generałów, wchodzących w skład tego sądu, wybiera z pośród siebie przewodniczącego.

Sąd honorowy generalski II instancji orzeka w komplecie 5 sędziów.

§ 106. Termin do wniesienia odwołania wynosi 14 dni od dnia następującego po doręczeniu odnośnemu oficerowi odpisu orzeczenia sądu honorowego. Odwołania wniesione po tym terminie odrzuca się bez rozpatrywania.

Odwołania nadane na pocztę, jako przesyłki polecone przed upływem terminu do wniesienia odwołania, uważa się za wniesione w terminie bez względu na dzień doręczenia ich sądowi.

§ 107. Odwołania wnosić należy do tego sądu honorowego, który wydał odnośne orzeczenie. Przewodniczący sądu honorowego obowiązany jest na żądanie wnoszącego potwierdzić odbiór odwołania, z wyjątkiem wypadku, gdy odwołanie zostało przesłane pocztą.

§ 108. Odwołanie może być oparte na tem:

1) że sąd honorowy nie zbadał okoliczności istotnych dla ocenienia kwestji winy lub dla wymiaru kary, albo

2) naruszył istotne zasady postępowania, co mogło mieć wpływ na ocenę winy lub wymiar kary, albo

3) mylnie uznał oficera winnym (§ 88 pkt. 2) albo też,

4) że kara wykluczenia z korpusu oficerskiego jest w danym wypadku zbyt surową.

Rozdział XV.

Postępowanie odwoławcze.

§ 109. Po otrzymaniu odwołania, wniesionego przez skazanego oficera w terminie przepisany, przewodniczący sądu honorowego, który wydał orzeczenie, przesyła akta sprawy honorowej wraz z odwołaniem do sądu honorowego właściwego do rozpatrzenia odwołania (sąd honorowy odwoławczy).

§ 110. Po otrzymaniu aktów sprawy przewodniczący sądu honorowego odwoławczego skierowuje je do kompletu celem przeprowadzenia rozprawy i załatwienia odwołania. Przewodniczący kompletu wyznacza referenta sprawy z pośród członków kompletu.

§ 111. Zawiadomienie pisemne o terminie rozprawy odwoławczej doręcza się obwinionemu co najmniej na 8 dni przed rozprawą z tem, że ewentualne niestawiennictwo jego lub jego rzecznika nie powstrzyma przeprowadzenia rozprawy. O terminie rozprawy odwoławczej zawiadomić należy również przełożonego obwinionego.

§ 112. Na rozprawie odwoławczej sędzia referujący przedstawia na podstawie aktów istotę danego wypadku, odczytuje uchwałę, którą obwiniony oddany został pod sąd honorowy, pisemną obronę oskarżonego, protokół rozprawy I instancji, orzeczenie i odwołanie, tudzież inne ewentualne pisma z aktów, które uważa za potrzebne dla dokładnego przedstawienia sprawy. Następnie należy wysłuchać obwinionego oraz udzielić głosu jego rzecznikowi.

Z przebiegu rozprawy spisuje się protokół analogicznie do postanowień § 92.

§ 113. W sądzie odwoławczym powoływanie się na nowe dowody jest dopuszczalne tylko, o ile obwiniony uprawdopodobni, że przy rozprawie w I instancji powyższe dowody nie były mu znane — albo też, że nie mógł z nich korzystać.

§ 114. O ile sąd odwoławczy uznaje dopuszczalność przeprowadzenia powołanych nowych dowodów, albo, o ile uznaje za potrzebne przeprowadzenie dowodów w I instancji powołanych, a nie przeprowadzonych, albo, o ile uważa za potrzebne uzupełnienie dowodów w I instancji przeprowadzonych celem zbadania okoliczności istotnych dla ocenienia kwestji winy lub dla wymiaru kary, wówczas może dowody powyższe sam przeprowadzić lub też orzeczenie sądu honorowego I instancji uchwałą znieść i przekazać sprawę sądowi I instancji do ponownej rozprawy. Tak samo postępuje sąd odwoławczy w wypadku, gdy uzna, że sąd I instancji naruszył istotne zasady postępowania, co mogło mieć wpływ na ocenę winy lub na wymiar kary.

Sąd odwoławczy przekazuje sprawę do ponownej rozprawy temu sądowi, który wydał zniesione orzeczenie I instancji. Od uczestnictwa w ponownej rozprawie w charakterze sędziów są wyłączeni członkowie sądu, którzy uczestniczyli w komplecie poprzednio w tej sprawie orzekającym.

Jeżeliby w warunkach ust. 2 niniejszego paragrafu nie można było utworzyć kompletu do ponownej rozprawy—wchodzi w zastosowanie przepis § 23,

§ 115. O ile sąd odwoławczy poza wypadkiem przekazania sprawy sądowi I instancji z § 114 uważa, że sąd honorowy I instancji mylnie uznał oficera winnym, albo też, że kara wykluczenia z korpusu oficerskiego jest w danym wypadku zbyt surową, wówczas wydaje orzeczenie odwoławcze, zmieniające orzeczenie sądu honorowego I instancji. W przeciwnym wypadku sąd odwoławczy wydaje orzeczenie odwoławcze, zatwierdzające orzeczenie sądu honorowego I instancji.

§ 116. Uchwała sądu honorowego odwoławczego znosząca orzeczenie sądu honorowego I instancji (§ 114) zawierać ma:

- 1) określenie sądu odwoławczego i wymienienie członków sądu, którzy brali udział w rozprawie,
- 2) wymienienie obwinionego oraz zaznaczenie, czy rozprawa odwoławcza odbyła się w jego obecności, oraz czy był obecny rzecznik,
- 3) datę i miejsce odbycia rozprawy odwoławczej i wydania uchwały,
- 4) decyzję znoszącą orzeczenie sądu honorowego I instancji i przekazującą sprawę sądowi do ponownej rozprawy (§ 114), w której to decyzji podać należy zarazem, które dowody mają być przeprowadzone lub uzupełnione,
- 5) uzasadnienie, w którym podać należy motywy powyższej decyzji,
- 6) podpis przewodniczącego i wszystkich członków kompletu sądu odwoławczego.

§ 117. Orzeczenie odwoławcze oficerskiego sądu honorowego, jako odwoławczego ma zawierać:

- 1) określenie sądu odwoławczego i wymienienie członków sądu, którzy brali udział w rozprawie,
- 2) wymienienie obwinionego oraz zaznaczenie, czy rozprawa odwoławcza odbyła się w jego obecności, oraz czy był obecny rzecznik,
- 3) datę i miejsce odbycia rozprawy odwoławczej oraz wydanego orzeczenia odwoławczego,
- 4) decyzję sądu odwoławczego, w której podać należy, czy orzeczenie sądu honorowego I instancji zmienia się i w jaki sposób, czy też orzeczenie to się zatwierdza,
- 5) uzasadnienie, w którym podać należy motywy powyższej decyzji,
- 6) podpis przewodniczącego i wszystkich członków kompletu sądu odwoławczego.

§ 118. Decyzja odwoławcza (§ 116 pkt. 4 lub § 117 pkt. 4) zapada na tajnej naradzie sądu honorowego odwoławczego, do której stosuje się analogiczne przepisy § 83—87 niniejszego statutu.

Decyzję ogłasza obwinionemu bezzwłocznie przewodniczący sądu honorowego odwoławczego. Ogłoszenie decyzji należy uwidocznic w protokole rozprawy odwoławczej.

§ 119. Uchwała z § 116 lub orzeczenie z § 117 mają być najdalej do dni 3 od ogłoszenia sporządzone na piśmie w formie w tychże paragrafach przepisanej, poczem, o ile nie zachodzi wypadek z § 123, mają być jaknajrychlej doreczone obwinionemu oraz tegoż przełożonemu wojskowemu.

§ 120. Od uchwały z § 116 oraz od orzeczenia odwoławczego oficerskiego sądu honorowego niema środka prawnego.

§ 121. Uchwała oficerskiego sądu honorowego znosząca orzeczenie sądu honorowego I instancji nie narusza mocy obowiązującej uchwały, oddającej danego oficera pod sąd honorowy.

Sprawy przekazane uchwałą przez sąd honorowy odwoławczy do ponownej rozprawy rozpatruje sąd honorowy I instancji w komplecie, składającym się z 5-ciu sędziów, przy zastosowaniu postanowień ustępu 2 § 114.

§ 122. O ile nie zachodzi wypadek z § 123, przesyła sąd honorowy odwoławczy akta sprawy wraz z odpisem orzeczenia odwoławczego (uchwały) sądowi honorowemu I instancji.

Rozdział XVI.

Zatwierdzanie orzeczeń.

§ 123. Orzeczenia sądów honorowych wymierzające karę wykluczenia z korpusu oficerskiego, od których nie wniesiono odwołania w przepisany terminie, albo też wniesione odwołanie cofnięto, oraz orzeczenia sądów honorowych odwoławczych, które mi zatwierdzono karę wykluczenia z korpusu oficerskiego, orzeczoną przez sąd honorowy I instancji, stają się prawomocne i wykonalne po zatwierdzeniu co do kary przez Prezydenta Rzeczypospolitej, jako Najwyższego Zwierzchnika Sił Zbrojnych.

§ 124. W obu wypadkach wymienionych w § 123 przedkłada sąd honorowy akta sprawy wraz z orzeczeniem drogą służbową przy dołączeniu opinii przełożonych Ministrowi Spraw Wojskowych celem przedstawienia orzeczenia Prezydentowi Rzeczypospolitej do zatwierdzenia co do kary.

§ 125. Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej nie zatwierdza orzeczenia co do kary, wówczas sprawa skierowana zostaje zpowrotem do sądu, który wydał orzeczenie w I instancji lub do innego sądu honorowego, wydelegowanego przez Ministra Spraw Wojskowych (§ 23) dla ponownego orzeczenia co do kary.

§ 126. Sąd honorowy powołany do nowego orzeczenia kary, wysłuchawszy na rozprawie wnioski obwinionego i ewentualnie rzecznika co do kary, orzeka jedną z kar, przewidzianych w § 97 pkt. 1, 2 niniejszego statutu.

§ 127. Jeżeli Prezydent Rzeczypospolitej zatwierdza orzeczenie co do kary, wówczas akta sprawy wraz z orzeczeniem zwrócone zostają sądowi honorowemu, który zarządza doreczenie odpisu orzeczenia obwinionemu oraz tegoż przełożonemu wojskowemu.

Sąd honorowy odwoławczy przesyła w tym wypadku następnie akta wraz z odpisem orzeczenia sądowi honorowemu I instancji.

Rozdział XVII.

Zawiadomienia władz i udzielanie odpisów, uchwał i orzeczeń.

§ 128. Minister Spraw Wojskowych określi rozkazem, które władze wojskowe, prócz władz, wymienionych w niniejszym statucie, mają być przez oficerskie sądy honorowe zawiadamiane o uchwałach i orzeczeniach tychże sądów, oraz jakim władzom

lub instytucjom publicznym mogą być udzielane odpisy uchwał i orzeczeń sądów honorowych.

Rozdział XVIII.

Wznowienie postępowania honorowego.

§ 129. Gdy wyjdą najaw nowe okoliczności, z których przypuszczać należy, że oficerowi skazanemu przez oficerski sąd honorowy stała się krzywda, należy zarządzić wznowienie ukończonego prawomocnie postępowania honorowego na jego żądanie, względnie na żądanie jego rzecznika lub ustawowego zastępcy, a w razie jego śmierci, — na żądanie jego dzieci, żony, rodziców lub jednego z oficerów tej formacji (jednostki), do której zmarły w czasie wydania zasądzającego orzeczenia należał.

§ 130. Na niekorzyść skazanego dopuszczalne jest wznowienie postępowania honorowego tylko wtedy, jeżeli obwinienie dotyczy czynu, wobec którego dalsze pozostawanie jego w korpusie oficerskim jest niedopuszczalne, a wyszły najaw nowe dowody, które same przez się lub w połączeniu z poprzednio już znanymi okolicznościami mogą służyć do udowodnienia zarzutów, stanowiących przedmiot obwinienia.

§ 131. O tem, czy żądanie wznowienia nadaje się do rozpatrzenia przez sąd honorowy, rozstrzyga posiadający uprawnienia dowódcy okręgu korpusu bezpośredni, lub pośredni, przełożony tej formacji, przy której funkcjonujący sąd honorowy wydał orzeczenie, w odniesieniu zaś do generałów, rozstrzyga zawsze Minister Spraw Wojskowych.

Rozstrzygnięcie następuje po ewentualnem uprzedniem zasięgnięciu opinii przewodniczącego odnośnego sądu honorowego.

Jeżeli powzięta została decyzja, że żądanie nadaje się do rozpatrzenia, sprawa wraca do sądu honorowego I instancji, którego przewodniczący zarządza przeprowadzenie dochodzeń w myśl przepisów § 69, mających na celu zbadanie, czy przedstawione nowe okoliczności i dowody dają w myśl § 129 i 130 podstawę do wznowienia postępowania honorowego.

Po przeprowadzeniu dochodzeń sąd honorowy na posiedzeniu, odbytem w myśl § 72, wydaje uмотywowaną uchwałę, czy postępowanie honorowe ma być wznowione, czy też nie.

Od uchwały tej niema środka prawnego.

§ 132. O ile wydaną uchwałą sąd postanowi, że postępowanie nie ma być wznowione, przesyła odpis odnośnej uchwały temu przełożonemu, który powziął decyzję z § 131 ust. 1, oraz osobie, która wznowienia żądała.

§ 133. O ile wydaną uchwałą sąd postanowi, że postępowanie ma być wznowione, odbywa się przed sądem honorowym I instancji rozprawa, do której mają analogiczne zastosowanie przepisy § 74—96.

Na podstawie wyników rozprawy wydaje sąd honorowy nowe orzeczenie, którem utrzymuje w mocy orzeczenie poprzednie, albo orzeka nanowo w sprawie samej. W tym ostatnim wypadku orzeka sąd zarazem, czy orzeczenie poprzednie zostaje całkowicie, czy też częściowo zniesione. Do czasu wydania tego orzeczenia poprzednie orzeczenie pozostaje w mocy.

Rozdział XIX.

Znoszenie orzeczeń i uchwał przez Ministra Spraw Wojskowych.

§ 134. Ministrowi Spraw Wojskowych przysługuje w wykonywaniu nadzoru nad sądami honorowymi (§ 3) prawo:

1) znoszenia uchwał sądów honorowych, którym postanowiono, że oficer nie ma być oddany pod sąd honorowy (§ 72),

2) znoszenia orzeczeń sądów honorowych uwalniających obwinionego, udzielających napomnienia lub wymierzających karę nagany albo surowej nagany, —

a to z urzędu lub na wniosek uczyniony przez dowódcę, któremu przysługuje prawo nadzoru nad odnośnym sądem honorowym (§ 3), o ile zaszło rażące naruszenie istotnych postanowień statutu lub, o ile uchwała względnie orzeczenie opiera się na oczywistej omyłce sądu honorowego.

Z prawa tego skorzystać może Minister Spraw Wojskowych w ciągu 3 miesięcy od dnia wydania odnośnej uchwały lub orzeczenia.

W razie zniesienia uchwały lub orzeczenia skierowuje Minister Spraw Wojskowych sprawę do sądu, który wydał odnośną uchwałę lub orzeczenie, albo też do innego sądu tej samej kategorii celem ponownego rozpatrzenia i wydania ponownej uchwały względnie orzeczenia.

Rozdział XX.

Oficerskie sądy honorowe w czasie wojny.

§ 135. Minister Spraw Wojskowych określi rozkazem organizację sądów honorowych i sposób dokonywania do nich wyborów w czasie wojny.

W czasie wojny może Naczelny Wódz odnośnie do oficerów mu podległych zarządzić wstrzymanie toku wszystkich spraw honorowych lub pewnych ich kategorii aż do ukończenia wojny lub przeprowadzenia demobilizacji.

Rozdział XXI.

Przepisy przejściowe.

§ 136. Postanowienia niniejszego statutu stosować należy również do spraw, w których postępowanie honorowe zostało wdrożone i nie zostało prawomocnie ukończone przed wejściem w życie niniejszego statutu, o ile postanowienia tego rozdziału inaczej nie stanowią.

§ 137. Odwołania od orzeczeń oficerskich sądów honorowych, wydanych przed wejściem w życie niniejszego statutu, które były dopuszczalne na zasadzie przepisów dotychczas obowiązującego statutu, mają być rozpatrzone przez oficerskie sądy honorowe odwoławcze (§ 105) wedle postanowień § 109—122 nawet, jeżeli wedle postanowień niniejszego statutu, odwołanie nie byłoby dopuszczalne.

§ 138. O ile uchwałą sądu honorowego odwoławczego zniesiono orzeczenie sądu honorowego I instancji, wydane przed wejściem w życie niniejszego statutu, wówczas powołanym do przeprowadzenia ponownej rozprawy jest sąd honorowy, które-

mu podlega skazany oficer wedle postanowień rozdziału II niniejszego statutu.

Postępowanie odbywa się wedle postanowień niniejszego statutu.

§ 139. O ile odwołanie wniesione zostało od orzeczenia, wymierzającego karę nagany lub surowej nagany i ostrzeżenia, wówczas sąd odwoławczy w wypadku zmiany orzeczenia nie może orzec kary surowszej niż kara orzeczona przez sąd honorowy I instancji.

§ 140. Minister Spraw Wojskowych może zarządzić przeprowadzenie pierwszych wyborów do oficerskich sądów honorowych na zasadzie niniejszego statutu w innym terminie niż termin w § 26 określony.

§ 141. Do czasu przeprowadzenia wyborów i ukonstytuowania się sądów honorowych na zasadzie niniejszego statutu pełnić mają swoje funkcje dotychczasowi sędziowie honorowi i ich zastępcy, jako sędziowie.

§ 142. Od dnia wejścia w życie niniejszego statutu aż do czasu ukonstytuowania się sądów honorowych na zasadzie niniejszego statutu, komplety sądów honorowych tak w I jak i w II instancji tworzyć należy z 5-ciu sędziów lub zastępców odnośnego sądu honorowego.

§ 143. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 grudnia 1927 r.

Prezydent Rzeczypospolitej: *I. Mościcki*

Prezes Rady Ministrów i Minister Spraw Wojskowych:
J. Piłsudski
